

ע"פ 3332/22 - סאבר קוואסמי,,,סברי קוואסמי נגד מדינת ישראל,

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 3332/22

ע"פ 4074/22

לפני: כבוד הנשיאה א' חיות
כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופטת י' וילנר

המערער בע"פ 3332/22: סאברקוואסמי

המערער בע"פ 4074/22: סברי קוואסמי

נגד

המשיבה בע"פ 3332/22 ובע"פ מדינת ישראל
4074/22:

ערעורים על גזר דינו של בית המשפט המחוזי
בירושלים מיום 7.4.2022 ב-ת"פ 43245-08-20
שניתן על ידי השופט א' רובין

תאריך הישיבה: י"ג בחשון התשפ"ג (7.11.2022)

בשם המערער בע"פ 3332/22: עו"ד ורד בירגר

בשם המערער בע"פ 4074/22: עו"ד רמי עותמאן

בשם המשיבה: עו"ד עילית מידן

בשם שירות המבחן: עו"ס ברכה וייס

פסק-דין

השופט י' אלרון:

1. לפנינו ערעורים שהוגשו על ידי שני אחים. השניים הורשעו בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים בת"פ 43245-08-20 (השופט א' רובין) מיום 14.7.2021. המערער ב-ע"פ 3332/22 (להלן: סאבר) הורשע בעבירות של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות בצוותא וניסיון לתקיפה סתם; והמערער ב-ע"פ 4074/22 (להלן: סברי) הורשע בעבירות של חבלה בכוונה מחמירה ונשיאת נשק ותחמושת. השניים אף הורשעו בנוסף בעבירה של פציעה בצוותא.

בגזר דין מיום 7.4.2022 נגזר על סאבר עונש של 22 חודשי מאסר בפועל, לצד ענישה נלווית; ועל סברי עונש של 5.5 שנות מאסר בפועל, לצד ענישה נלווית. הערעורים נסובים על חומרת העונשים.

תמצית כתב האישום המתוקן

2. נכון למועדים הרלבנטיים לכתב האישום, התגלע סכסוך בין משפחתם של המערערים לבין משפחתם של מ.ח. (להלן: מתלונן 1) ו-מ.ע. (להלן: מתלונן 2. להלן יחד: המתלוננים).

3. ביום 3.8.2020 בשעות אחר-הצהריים, המערערים הגיעו לביתם של המתלוננים בוואדי ג'וז בירושלים, ברכב עם לוחיות זיהוי מטושטשות. בהגיעם למקום, יצאו השניים מן הרכב כשבידו של סאבר מוט ברזל ובידו של סברי אקדח טעון במחסנית. סאבר ניסה להכות את המתלונן 2 בראשו, אולם אחד הנוכחים במקום מנע זאת ממנו. בינתיים, סברי דרך את האקדח שבידו וירה מספר יריות באוויר, ובתגובה לכך החלו להימלט מהמקום חלק מהנוכחים, בהם המתלוננים. סברי רדף אחרי המתלונן 1 וירה לעברו שתי יריות, שפגעו ברכיו העליונות וגרמו לו ליפול ארצה בעודו מדמם. סברי נמלט מהמקום תוך שהוא יורה שוב מספר יריות. במהלך בריחתו נתקל במתלונן 2 והכה אותו ברגלו. מיד לאחר מכן, סאבר נכנס לרכב, נסע לכיוון סברי ומילטו מהמקום.

כתוצאה ממעשי המערערים, המתלונן 1 פונה לבית החולים כשהוא מחוסר הכרה וסובל מפגיעה ורידית ועצבית ברגלו השמאלית. למתלונן 2 נגרמה המטומה קלה ונפיחות בשוק רגלו הימנית.

4. בגין מעשים אלו יוחסו לסאבר עבירה של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות בצוותא לפי סעיפים 333 ו-335(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק), יחד עם סעיף 29 לחוק, וכן עבירה של ניסיון לתקיפה סתם לפי סעיף 379 לחוק יחד עם סעיף 25 לחוק; ולסברי עבירה של חבלה בכוונה מחמירה לפי סעיף 329(א)(1) לחוק, וכן בעבירה של נשיאת נשק ותחמושת לפי הרישהוהסיפה של סעיף 144(ב), יחד עם סעיף 144(ג)(1) לחוק. כמו כן, עמוד 2

יוחסה לשני המערערים עבירה של פגיעה בצוותא לפי סעיף 334 לחוק יחד עם סעיף 29 לחוק.

גזר הדין

5. המערערים הורשעו במיחוס להם על פי הודאתם בעובדות כתב האישום המתוקן, במסגרת הסדר טיעון אשר לא כלל הסכמה לעניין העונש.

6. לקראת גזר הדין, הוגש מטעם המערערים מסמך "סולחה" שנערכה בין משפחות המערערים והמתלוננים (להלן: המשפחות). כמו כן, המתלונן 1 בעדותו בבית המשפט ציין כי "הוא והנאשמים (המערערים - י' א') בני אותה משפחה" וכן כי הוא סולח על הפגיעה בו.

7. בקביעת מתחמי העונש ההולמים, בית המשפט המחוזי עמד בגזר דינו על הערכים המוגנים שנפגעו כתוצאה ממעשי המערערים, שעניינם שלמות גופו של האדם וביטחונו האישי. כן עמד בית המשפט המחוזי על עונשי המאסר המרביים שנקבעו בצד העבירות שבהן הורשעו המערערים - עד 14 שנות מאסר לעבירה של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות, ועד 20 שנות מאסר לעבירה של חבלה בכוונה מחמירה. בית המשפט המחוזי אף ציין את פסיקתו של בית משפט זה, במיוחד מהעת האחרונה, לפיה יש להחמיר את הענישה בעבירות נשק, ובפרט מקום שנעשה שימוש בנשק ליישוב סכסוכים. נקבע כי מידת הפגיעה בערכים המוגנים האמורים - גבוהה.

עוד נקבע כי נסיבות ביצוע העבירה "מלמדות על חומרה בדרגה גבוהה", נוכח התכנון שקדם למעשים; טשטוש לוחיות הזיהוי של הרכב; וההצטיידות במוט הברזל ובאקדח, אשר לא הוסגר לרשויות עד למועד זה.

בית המשפט המחוזי הוסיף וציין כי חלקו של סברי באירוע רב במידה רבה מחלקו של סאבר, וכילחובתו ניתן לזקוף את השימוש בנשק חם; פגיעת המתלונן 1; הכאת המתלונן 2; הנחישות שגילה לביצוע העבירות; והנזק הקשה שנגרם כתוצאה ממעשיו. לעניין זה בית המשפט המחוזי הפנה לתסקיר נפגע העבירה שנערך בעניינו של המתלונן 1, ממנו עלה כי הוא נותח פעמיים ואף נקבעו לו 50 אחוזי נכות. הודגש, כי על אף שסאבר לא אחז בנשק ולא הוציא לפועל את כוונתו לפגוע במתלונן 2, הרי שאחריותו לנזקיהם של המתלוננים קמה מכוח ביצוע העבירות בצוותא; וכי העובדה שהמניע לעבירות היה סכסוך משפחתי, אינה נסיבה מקילה בעניינם של המערערים.

מטעמים אלו, נקבע כי מתחם העונש ההולם את מעשיו של סאבר נע בין 20 ל-36 חודשי מאסר בפועל; וכי מתחם העונש ההולם את מעשיו של סברי נע בין 4 ל-7 שנות מאסר בפועל.

8. בקביעת עונשיהם של המערערים בתוך מתחמי ענישה אלו נשקלה הודאתם במיחוס להם והחיסכון בזמן השיפוטי שבכך. כמו כן הובאו בחשבון נסיבות חייהם המורכבות, ובכלל זה פטירת אביהם בצעירותם, כפי שמלמדים תסקירי שירות המבחן בעניינם (להלן: התסקירים). כן ניתן משקל מסוים לקולה להשפעתו האפשרית של העונש על משפחתם של המערערים, ובפרט על אשתו ושני ילדיו של סברי. עוד נקבע כי יש לתת להסכם ה"סולחה" משקל לקולה,

שאינו גבוה.

עוד צוין, כפי שעולה מהתסקירים, כי סאבר נוטה לצמצם מחומרת העבירות ומבטא עמדה מאשימה כלפי המתלוננים; וכי סברי נוטה להקל ראש בחומרת העבירות, ומנסה לצמצם את משמעות פגיעתו במתלוננים. כן צוינו הרשעותיהם הקודמות של המערערים, ובפרט אלו של סברי, אשר ריצה בגין עונש של 43 חודשי מאסר בפועל ובמצטבר.

9. נוכח מכלול שיקולים אלו, ובשים לב לסכום ששולם במסגרת ה"סולחה" ועמדת המתלונן 1, בית המשפט המחוזי גזר על המערערים עונשים כדלקמן:

על סאבר נגזרו 22 חודשי מאסר בפועל; 4 חודשי מאסר על תנאי לבל יעבור עבירת אלימות נגד הגוף מסוג פשע למשך 3 שנים; ופיצויים בסך של 5,000 ש"ח למתלונן 1, וסך של 2,000 ש"ח למתלונן 2.

על סברי נגזרו 5 וחצי שנות מאסר בפועל; 6 חודשי מאסר על תנאי לבל יעבור עבירת אלימות נגד הגוף מסוג פשע למשך 3 שנים; ופיצויים בסך של 10,000 ש"ח למתלונן 1, וסך של 3,000 ש"ח למתלונן 2.

טענות הצדדים בערעורים

10. טענתו המרכזית של סאבר היא כי בית המשפט המחוזי ייחס לו אחריות בגין הנשיאה והשימוש בנשק על ידי סברי, ובכך שגה. לעמדתו, כתב האישום תוקן במסגרת הסדר הטיעון כך שנמחק "כל קשר" בין סאבר לבין הנשק, וכי סאבר כלל לא היה מודע לכך שסברי הצטייד בנשק. באופן זה, נטען כי סברי הוא שהיה הדומיננטי באירוע, ואילו סאבר "נגרר" אחריו בביצוע המעשים.

עוד טען סאבר כי היה על בית המשפט המחוזי להורות על עריכת תסקיר משלים לבחינת טיעונו לעונש, מאחר שהתסקיר בעניינו התבסס על פגישה שהתקיימה עם קצינת מבחן שאינה דוברת ערבית, וללא מתורגמן. על פי הטענה, הלה הסכים להשתתף בכל טיפול שיוצע לו, אולם יתכן שהדברים לא הובנו נוכח פערי השפה. בנוסף, נטען כי המערער סובל מפגיעת ראש, וכי בית המשפט המחוזי שגה כשסירב להורות על בדיקת העניין, וכן לא נתן משקל ראוי בגזירת עונשו למשך שהותו בתנאי מעצר בית.

11. לקראת הדיון בערעור הוגש תסקיר עדכני בעניינו של סאבר. בתסקיר זה, חזר שירות המבחן על הערכתו כי הוא מצמצם מחלקו בביצוע העבירות וכי הוא מתקשה להכיר בצורך בטיפול. כן צוין כי "מוכנותו להשתלב בטיפול נובעת ממוטיבציה חיובית לטיפול, על רקע עונש המאסר שנגזר עליו". לאור האמור, לא בא שירות המבחן בהמלצה על ענישה שיקומית בעניינו.

12. סברי בערעורו טען כי בית המשפט המחוזי סטה מרף הענישה המקובל, והעדיף שיקולי גמול והרתעה על פני שיקולי שיקום. לטענתו, היה על בית המשפט המחוזי להקל בעונשו משיקולי שיקום, נוכח נסיבותיו האישיות, ובכלל זה

היותו אב משפחה; נסיבות המקרה דנן; ה"סולחה" שהתקיימה בין המשפחות; משך מעצרו הארוך; וכן חרטתו ורצונו הכן בשיקום.

הוסיף וטען כי העונש שנגזר עליו עומד בניגוד לעיקרון אחדות הענישה, בהשוואה לעונש המקל שהוטל על סאבר.

13. אף בעניינו של סברי הוגש לעיונו תסקיר עדכני לקראת הדיון בערעור, בו צוין בין היתר כי הוא לא מעוניין להשתלב בטיפול ארוך טווח באלימות כללית מפאת המרחק מביתו.

14. מנגד, המשיבה סומכת ידה על גזר דינו של בית המשפט המחוזי, ומבקשת לדחות את הערעורים נוכח חומרתם הרבה של המעשים, כעולה מעובדות כתב האישום המתוקן. כן נטען כי משמעות הרשעתם של המערערים בצוותא היא כי יש להתייחס לשניהם כמי שהיו מצוידים בנשק וכמי שפעלו על רקע הסכסוך המשפחתי. כמו כן, המשיבה מצביעה על התכונן שבמעשים, טשטוש לוחיות הזיהוי של הרכב ועברו הפלילי של סברי, המלמדים לגישתה על החומרה היתירה במקרה דנן.

אשר ל"סולחה" שנערכה ולעדויות של המתלונן 1, נטען כי הנזק שנגרם למתלונן 1 קשה במיוחד; כי אין לראות בעובדה שזה סלח, כמו גם בהסכם ה"סולחה", תחליף להליך הפלילי ולתכליות הענישה; וכי יש צורך בהחמרה בענישה כאשר מדובר בסכסוכים אלימים שבהם נעשה שימוש בנשק.

דיון והכרעה

15. דין הערעורים להידחות.

הלכה היא, כי ערכאת ערעור לא תתערב בחומרת העונש שגזרה הערכאה הדיונית, מלבד במקרים חריגים שבהם גזר הדין מגלה סטייה בולטת מהענישה המקובלת במקרים דומים, או כאשר נפלה טעות מהותית בגזר הדין (ע"פ 6245/22 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 12 (8.11.2022); ע"פ 4423/22 אבו עמרה נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (30.10.2022)).

הערעורים שלפנינו אינם נמנים עם מקרים חריגים אלו.

16. אשר לסברי, בית משפט זה עמד לא אחת על הצורך במיגורן הנחרץ של עבירות הכוללות שימוש בנשק חם ליישוב סכסוכים (ע"פ 32/14 עמאש נ' מדינת ישראל, פסקה 20 (17.9.2015)). על עבירות אלה נקבע כי הן "מכת מדינה" (ע"פ 147/21 מדינת ישראל נ' ביטון, פסקה 7 (14.2.2021)), וכי יש לנקוט במדיניות ענישה מחמירה בעניינו של "מי שעושה שימוש בלתי חוקי בנשק התקפי" (ע"פ 4077/22 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 13 לפסק דינו של השופט א' שטיין (28.7.2022) (להלן: עניין פלוני)). אשר על כן, נפסק כי אין להעניק לשיקולי שיקום משקל רב במסגרת הענישה בעבירות נשק:

עמוד 5

"יעדים עונשיים אלו מוחקים מניה וביה את בקשת העברייני לשיקום שמחוץ לכלא [...] בימים קשים אלה, השיקום שבראש מעיינו הוא שיקום המרחב הציבורי המדמם כתוצאה מעבירות נשק בלתי פוסקות והשימוש העברייני בנשק חם" (עניין פלוני, פסקה 12 לפסק דינו של השופט א' שטיין).

כך בפרט, כאשר השימוש בנשק גרם לפציעתם של אחרים, וכאשר הנשק נשוא העבירות לא הועבר לידי הרשויות. אין לי אלא להפנות לדברים שנזדמן לי לכתוב זה מכבר בהקשר זה:

"הצורך במדיניות ענישה מחמירה נחוץ במיוחד כאשר השימוש בנשק גורר פגיעה בגוף ובנפש, וכאשר מבצעי העבירות אינם מוסרים את כלי הנשק לידי רשויות החוק - ובכך מוסיפים לפגוע בביטחון הציבור וקיים חשש תמידי לשימוש עברייני חוזר בנשק זה, כמו גם להגעתו של נשק זה לגורמים עויינים ובכללם גורמי טרור" (ע"פ 4406/19 מדינת ישראל נ' סובח, פסקה 17 (5.11.2019) (להלן: עניין סובח); ע"פ 78/21 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (26.7.2022)).

הדברים יפים לענייננו. במהלך האירוע נשוא הליך זה, סברי ירה באקדחו כמה פעמים ואף פגע במתלונן 1 וגרם לו לנכות בשיעור של 50 אחוזים. בנוסף, נכון להיום, טרם נמסר על ידו הנשק שבו התבצע הירי לידי רשויות החוק, והוא עודנו "מסתובב" שלא כדיון ואף עלול לשמש ככלי בידי פורעי חוק. גם בכך יש כדי ללמד על החומרה שבמעשיו.

17. גם טענות סאבר, דינן לדחייה, לאחר שהורשע בעבירות של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות ושל פגיעה בצוותא, מכוח סעיף 29 לחוק. כידוע, אחריות הפועלים בצוותא חדא לביצוע עבירה פלילית משותפת לא תלויה בחלקו האישי של כל אחד מהמבצעים, וזה יובא בחשבון רק בגזירת העונש (ע"פ 4791/20 מדינת ישראל נ' טאלב, פסקה 28 (26.11.2020)).

כפי שעולה מכתב האישום המתוקן, שני המערערים נסעו ברכב בעל לוחיות זיהוי מטושטשות, וסאברהחזיק במוט ברזל. כמו כן, סאבר היה זה שנהג ברכב בסוף האירוע, ולמעשה מילט את סברי מהזירה. בנסיבות אלה, קשה להניח שהאחד לא היה מודע לאקדח שנשא האחר. אם כן, ובניגוד לאחריות המצומצמת שסאבר מנסה לטעון לה, מהעובדות המתוארות נלמדת מעורבותו הבלתי מבוטלת באירועים.

18. יש לדחות גם את טענת סאבר בדבר פערי השפה שהתקיימו בינו לבין קצינת המבחן לעניין השתלבותו בטיפול. אכן, אין חולק בדבר חשיבותה של הזכות לתרגום בהליכים פליליים (ע"פ 3250/10 מדינת ישראל נ' פלוני, פ"ד 52(2) 482, פסקה 74 לפסק דינה של השופטת ע' ארבל (2012)). אולם, אף אם התעורר קושי מסוים בהבנת דבריו של סאבר במסגרת עריכת התסקיר הראשון בעניינו, הרי שקושי זה נפתר בתסקיר המשלים שהוגש לקראת הדיון לפנינו, אשר נערך באמצעות מתורגמן. גם בתסקיר העדכני שירות המבחן לא בא בהמלצה לענישה שיקומית בעניינו.

19. אף בטענות בדבר עיקרון אחדות הענישה לא מצאתי ממש. כבר נקבע כי עיקרון אחדות הענישה דורש כי מדרג הענישה בין שותפים לאותה פרשיה עבריינית "ישקף את החלק היחסי שלקח כל אחד מהם באותה פרשיה" (ע"פ 8172/21 חג'אזי נ' מדינת ישראל, פסקה 18 לפסק דינה של חברתי הנשיאה א' חיות (15.5.2022); וראו גם ע"פ

4423/22 אבו עמרה נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (30.10.2022); ע"פ 5590/16 נתשה נ' מדינת ישראל, פסקה 44 (17.1.2018). אמנם, המערערים פעלו בצוותא חדא, אולם ברי כי אין דינו של סברי, אשר ירה בנשק חם ופצע באמצעותו את המתלונן 1, ואף היכה את המתלונן 2, כדין סאבר אשר בסופו של דבר לא עלה בידו לגרום במו ידיו לנזק למי מהמתלוננים. נוכח האמור, עיקרון אחידות הענישה מחייב בענייננו דווקא להבחין בין המערערים.

20. לבסוף, יש לדחות את טענת המערערים כי ראוי להקל בעונשם בגין הסכם ה"סולחה" שנחתם בין המשפחות, ועדותו של המתלונן 1 כאמור. כפי שציינתי בעבר לא אחת, אין בעצם ישוב הסכסוך בין הצדדים כדי למצות את האינטרס הציבורי שבהרתעת הרבים מפני ביצוע מעשים דומים (עניין סובה, פסקה 22). וכפי שכתבתי שם:

"מתן גושפנקה ל'סולחות' כמעין 'מרכיב משלים' לדרכי הענישה הקבועים בדין, יש בו כדי להוות מעין הפרטה פסולה של ההליך הפלילי. לא זו בלבד שאין במערך ההסכמות בין משפחת העבריין לבין משפחת הקורבן כדי להוות חלופה לדין הפלילי, אלא שהשלמה עם מעגל אלימות הכולל שימוש בנשק חם בטרם הצדדים פועלים ליישוב מחלוקותיהם 'בדרכי שלום' חותר תחת יסודות הדין הפלילי. איתותה של מערכת המשפט כי 'סולחה' עשויה להביא להקלה משמעותית בעונשו של העבריין מחליש את ההרתעה מפני ביצוע עבירות וחושף את קורבן העבירה ואת משפחתו ללחצים פסולים." (ראו גם ע"פ 8900/21 מחאג'נה נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (14.8.2022); ע"פ 5407/21 דלאשי נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (15.2.2022)).

21. סיכומם של דברים: בשקלול חומרת המעשים, נסיבות ביצועם ונסיבותיהם האישיות של המערערים, יוצא כי העונשים שנגזרו על המערערים ראויים ואין מקום להתערב בהם.

22. אשר על כן, אני סבור כי דין הערעור להידחות, וכך אציע לחברותי לעשות.

ש ו פ ט

הנשיאה א' חיות:

אני מסכימה.

ה נ ש י א ה

השופטת י' וילנר:

אני מסכימה.

שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' אלרון.

המערער ב-ע"פ 3332/22 יתייבלשאת בעונש המאסר בפועל שהוטל עליו ביום 18.12.2022 עד השעה 10:00 בימ"ר ניצן, או על פי החלטת שירות בתי הסוהר, כשברשותו תעודת זהות או דרכון. על המערער ב-ע"פ 3332/22 לתאם את הכניסה למאסר, כולל האפשרות למיין מוקדם, עם ענף אבחון ומיין של שירות בתי הסוהר, בטלפונים: 074-7831077 או 074-7831078.

ניתן היום, ז' בכסלו התשפ"ג (1.12.2022).

שופטת

שופט

הנשיאה
